

Željko Hraski

SADAŠNJOST I PERSPEKTIVE SPORTA DJECE S OŠTEĆENJEM SLUHA

1. UVOD

Iako to većina ljudi ne zna, natjecanja gluhih sportaša održavaju se neovisno o natjecanjima ostalih sportaša s invaliditetom.

Prve Olimpijske igre gluhih održane su u Parizu 1924. godine pod nazivom „*Silent games*“ dva tjedna nakon Olimpijskih igara za osobe bez invaliditeta. Na njima je nastupilo 148 sportaša iz devet zemalja. Natjecali su se u sedam sportova: atletici, biciklizmu, ronjenju, nogometu, streljaštvu, plivanju i tenisu. Uz to, pokazno su održana i natjecanja u sportskoj gimnastici. U to vrijeme Belgija, Engleska, Francuska, Latvija, Nizozemska i Poljska već su imale organizirane nacionalne sportske saveze za gluhe, dok su Italija, Mađarska i Rumunjska poslali svoje sportaše usprkos činjenici da nisu imali organizirane posebne saveze za gluhe. Glavni inicijator ovog sportskog natjecanja bio je Francuz *Eugène Rubens - Alcais*, koji je, neposredno nakon igara, postao i suosnivač Međunarodnog odbora za sport gluhih „*Comité International des Sports des Sourds*“ (Legg, D., Emes, C., Stewart, D. & Stewart, R., 2004).

Povijesno gledajući bilo je to prvo međunarodno natjecanje za bilo koju skupinu osoba s invaliditetom. Usporedbe radi, prve Paraolimpijske igre održane su 1948. godine u Engleskoj pod nazivom „*World Wheelchair and Amputee Games*“.

Nakon velikog uspjeha ovih igara, četiri godine kasnije održane su druge „*Silent games*“ u Amsterdamu. Na njima je nastupilo ukupno 212 sportaša iz deset zemalja. Iste godine u Amsterdamu su se također održale i Olimpijske igre čujućih. Od 1966. godine „*Silent games*“ promijenile su naziv u „*World Games for the Deaf*“, a od 1999. godine održavaju se pod nazivom „*Deaflympic games*“. (Ammons, 2008).

S vremenom se povećao broj zemalja sudionica pa je tako na zadnjim ljetnim Olimpijskim igrama za gluhe u Bugarskoj, održanim 2013. godine, nastupilo 4603 sportaša iz 96 zemalja.

Prve Zimske olimpijske igre za gluhe održane su u Seefeldu u Austriji 1949. godine. Otada, održavale su se redovito svake četiri godine, do 2011. godine kada su se trebale održati u Slovačkoj, a otkazane su zbog financijskih problema organizatora. Uzevši u obzir da se kontinuitet Olimpijskih igara za gluhe održava od 1924. godine, one se mogu smatrati kao druga najstarija serija međunarodnih sportskih natjecanja,

odmah iza Olimpijskih igara koje datiraju iz 1896. godine. Danas, organizacijom sporta gluhih na međunarodnoj razini rukovodi *International Committee of Sports for the Deaf* (ICSD).

Posljednjeg desetljeća natjecanja gluhih i nagluhih sportaša našla su se pod utjecajem brojnih čimbenika, od onih osobnih koji se tiču samih sportaša i njihovih treninga do onih globalnih koji se odnose na poziciju gluhih osoba u društvu. Ti čimbenici neminovno utječu i na općenitu sliku o sportu gluhih od osoba koje nisu gluhe (Stuart & Ammons, 2001). Sve to, naravno, posebice se odnosi na djecu s oštećenjem sluha koja se tek uključuju u svijet sporta gluhih.

2. PROBLEMATIKA

2.1. Gluha djeca – sportaši

Svatko tko je tijekom protekla dva desetljeća imao priliku prisustvovati Olimpijskim igrama gluhih mogao je primijetiti da se karakteristike prosječnih gluhih sportaša mijenjaju. Naime, ranije je najveći broj gluhih sportaša isključivo pohađao škole za gluhu djecu unutar kojih su se po prvi puta upoznali i sa sportskim aktivnostima. Kao gluhe osobe, ti sportaši se nisu natjecali s čujućim osobama i koristili su znakovni jezik za međusobnu komunikaciju. Kako je znakovni jezik načelno međunarodno univerzalan, sportaši su međusobno mogli komunicirati bez pomoći prevoditelja.

Danas, prosječni gluhi sportaši ne pohađaju škole za gluhe koje osim edukacije obuhvaćaju i osnovne aktivnosti za gluhe, pa tako i sport, što ih je činilo osnovnim izvorom informacija značajnih za zajednicu gluhih. Kao takve, one više nisu glavni oslonac obrazovanja i socijalizacije kao što je to nekad bilo. Danas se sve veći broj gluhe djece uključuje u redoviti sustav obrazovanja, zajedno sa svojim čujućim vršnjacima. Ovaj trend je tijekom posljednjih 20-tak godina evidentan u SAD-u, Kanadi, Engleskoj, Australiji, Novom Zelandu te u Francuskoj, Njemačkoj i drugim zemljama zapadne Europe. Sa smanjenim brojem učenika specijalizirane škole za gluhe smanjile su i broj različitih sportskih aktivnosti za gluhe. Posljedica takve situacije je da se učenici iz takvih škola teško uključuju u za njih adekvatne sportske aktivnosti kroz koje se jednog dana mogu razviti u prave, vrhunske gluhe sportaše. Paralelno s padom upisa u školu za gluhu djecu, vidljiv je velik porast broja djece koja se integrirano obrazuje u javnim školama. Takva djeca danas čine većinu u populaciji mladih gluhih sportaša i sa sobom nose drugačije standarde vlastitih i društvenih očekivanja (Stuart & Ammons, 2001). Pohađajući javne škole u svakodnevnoj komunikaciji ne koriste znakovni jezik te se umjesto njega oslanjaju na govornu komunikaciju. Prosječan gluhi sportaš najčešće je jedina gluha osoba u nekom lokalnom sportskom klubu. Dok osnovom svog sportskog statusa mogu ući

u nacionalnu vrstu gluhih sportaša, oni bez poznavanja znakovnog jezika ne mogu ostvariti očekivanu socijalnu interakciju na međunarodnim sportskim natjecanjima gluhih. Također, bez poznavanja znakovnog jezika, ne mogu uspješno komunicirati s osobama koje vode sportske organizacije gluhih na lokalnim i međunarodnim razinama (Stewart, Robinson & McCarty, 1991).

Kako položaj gluhih učenika u javnim školama pretpostavlja njihovo sudjelovanje u sportu s uglavnom čujućim vršnjacima, to predstavlja priličan problem za formiranje i okupljanje natjecateljskih lokalnih i nacionalnih ekipa gluhih koje sada treba formirati iz daleko šire baze. Problem je dodatno pojačan činjenicom da mnogi javni školski programi ne sadržavaju informacije o nastavnom planu i programu za gluhe studente (Gaustad, 1991; Moores, 2000).

Nadalje, prema Stewart, Robinson & McCarthy (1991), treneri i nastavnici tjelesnog odgoja u javnim školama često ignoriraju mogućnosti uključivanja gluhe djece u natjecanja za gluhe na lokalnoj i međunarodnoj razini.

Međutim, paralelno s poteškoćama pronalaženja i organizacije gluhih sportaša koji se nalaze u javnim školama ide i jedna dobra činjenica, a to je da su gluhi sportaši koji pohađaju javne škole često kvalitetniji od ostalih gluhih sportaša zbog viših standarda natjecanja na kojima oni sudjeluju zajedno s čujućim sportašima (Stuart & Ammons, 2001). Naime, neupitno je da je prilikom sudjelovanja na natjecanjima čujućih sportaša konkurencija znatno veća nego što je to na natjecanjima gluhih i nagluhih. U tome smislu, uz nezaobilazno roditeljsku podršku potrebna je i dodatna edukacija trenera i nastavnika u školama (Moores, 2000).

2.2. Perspektive održavanja Olimpijskih igara gluhih

Gluhi su ljudi iznimno ponosni na svoje Olimpijske igre gluhih „*Deaflympic games*“, koje su nastale kao produkt isključivo njihova rada, tj. rada gluhih osoba. Naime Izvršni odbor CISS sastoji se samo od gluhih članova. Samo gluhi ljudi mogu predstavljati svoje nacionalne sportske organizacije gluhih na međunarodnim skupovima koji uključuju CISS, ali i one koji se odnose na OI gluhih. Svi sportaši su dakle gluhi, a da bi mogli sudjelovati na natjecanjima moraju imati gubitak sluha najmanje od 55dB u svom „boljem uhu“.

No, je li ponos dovoljan da se održavanje Igara gluhih nastavi u kontinuitetu kao što je to bilo do sada? Naime, posljednjih desetak godina pojavio se niz problema koji ukazuju na to da će biti nužno uvesti neke promjene u organizaciju tih natjecanja. Tako su neposredno prije njihova početka otkazane ZOI za gluhe 2011. zbog bankrota organizatora (Blazko, 2011), a doslovce u zadnji čas, spasonosno su organizirane Ljetne olimpijske igre za gluhe 2013. godine.

Nacionalne sportske organizacije gluhih jednostavno više ne mogu osigurati financijske garancije bez državne pomoći, a ona je u pravilu sve manja, odnosno nedostatna za organizaciju ovako velikih natjecanja. Također, s obzirom na njihovu medijsku neatraktivnost, sve je teže naći sponzore koji će sudjelovati u financiranju natjecanja za gluhe. Drugim riječima, OI za gluhe predstavljaju sve veći financijski teret zajednici gluhih koja ih organizira.

Kako raste briga za financijski aspekt organizacije OI za gluhe, sve je više nacionalnih sportskih organizacija gluhih koje se zalažu da OI gluhih postanu dio Paraolimpijskih igara. Te organizacije prije svega žele smanjiti vlastitu odgovornost za organizaciju i financiranje Igara. Iako su svjesni da bi se na taj način izgubila kontrola i autentičnost njihovih Olimpijskih igara za gluhe koje imaju i dužu tradiciju od Paraolimpijskih, ističu da bi Paraolimpijske igre osigurale dovoljno sredstava da bi se Igre nastavile održavati (Stewart, 1991). Ovaj svojevrsni pritisak ne dolazi samo od financijski siromašnijih zemalja, već i od onih bogatih kao što su SAD i Kanada, koje potrebu za pridruživanje argumentiraju i prijeko potrebnom medijskom podrškom gluhim sportašima koju ovi trenutno nemaju, a koju uživaju paraolimpijski sportaši (Harrison, 2014).

Usprkos tim intencijama, Međunarodni sportski savez gluhih ICSD odbio je pridružiti se Međunarodnom paraolimpijskom odboru na temelju toga što ne žele odustati od svoje autonomije (Stewart & Ammons, 1994).

U daljem rješavanju te situacije, u nastojanju da se održi kontinuitet održavanja OI za gluhe važno je da ljudi koji donose ključne odluke budu čvrsto vezani uz svoje matične zajednice gluhih i da se prvenstveno zalažu za očuvanje njihove specifične kulture i samosvojnosti. Kakvo će biti konačno rješenje, pokazat će vrijeme. Od pitanja hoće li to i dalje biti samostalnost uz nužno bolju organizaciju i marketing ili možda pridruženost IOC-u uz zadržavanje određene autonomije, važnije je da ta transformacija traje što kraće kako bi svi oni koji su uključeni u sport gluhih, prije svega djece koja tek ulaze u taj svijet, znali kako se organizirati i što očekivati od bliže i dalje budućnosti.

3. ZAKLJUČAK

Unatoč trenutnim teškim vremenima za sport gluhih, nacionalne sportske organizacije gluhih trebale bi ustrajati u stvaranju sustava koji će što više djece uključiti u sportske aktivnosti gluhih. Jedino tako, sa širokom i kvalitetnom bazom sportaša i trenera moći će se prevladati postojeći problemi.

Norvežanin Lars Havstad rekao je: „Gluhe osobe se druže zajedno ne zato da bi se izolirale, već zato da razmijene informacije i skupe zajedničku snagu za život u društvu u kojemu prevladavaju zvukovi i glasovni jezik.“ (Harrison, 2014).

Dosadašnjim radom brojnih volontera, roditelja i trenera koji su se u potpunosti posvetili sportu gluhih te uz pomoć brojnih organizacija sport gluhih izborio se za samostojnost i ravnopravnost s olimpijskim i paraolimpijskim pokretom, što je ogromna vrijednost za zajednicu gluhih.

Trenutni prijepori i „bavljenje samima sobom“ između i unutar pojedinih nacionalnih sportskih organizacija gluhih trebali bi što prije prestati, a svi oni koji su vezani uz sport gluhih trebali bi učiniti što više u širenju spoznaja da postoje Olimpijske igre, Svjetska i Europska prvenstva gluhih te brojna druga međunarodna natjecanja za gluhe.

4. LITERATURA

1. Ammons, D.K. (2008). *Deaf Sports & Deaflympics – Presented to The International Olympic Committee*. Preuzeto s mreže 18. travnja 2014.: <http://www.jfd.or.jp/deaflympics/resources/presrep-e.pdf>
2. Blazko, T. (2011). *Slovakia: Deaflympics Controversy*. Preuzeto s mreže 16. travnja 2014.: <https://globalvoicesonline.org/2011/02/11/slovakia-deaflympics-2011-controversy/>
3. Gaustad, M.G. (1991). Including the kids across the hall: Collaborative instruction. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, Vol.4 (3).
4. Harrison, S.R. (2014). *Same spirit, different team: the politicisation of the deaflympics*. Stevenage, Hertfordshire: Action deafness books.
5. Legg, D., Emes, C., Stewart, D. & Steward, R. (2004). *Historical overview of the Paralympics, Special Olympics, and Deaflympics*. Palaestra, Vol. 21 (1).
6. Moores, D.F. (2000). *Educating the Deaf - psychology, principles, and practices*. Boston: Houghton Mifflin.
7. Stewart, D.A. & Ammons, D.K. (2001). *Future Directions of the Deaflympics*. Palestra, Vol.17 (3)
8. Stewart, D. & Robinson, J. & McCarty, D. (1991). Participation in Deaf sport: Characteristics of elite Deaf athletes. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 8, 136-145.